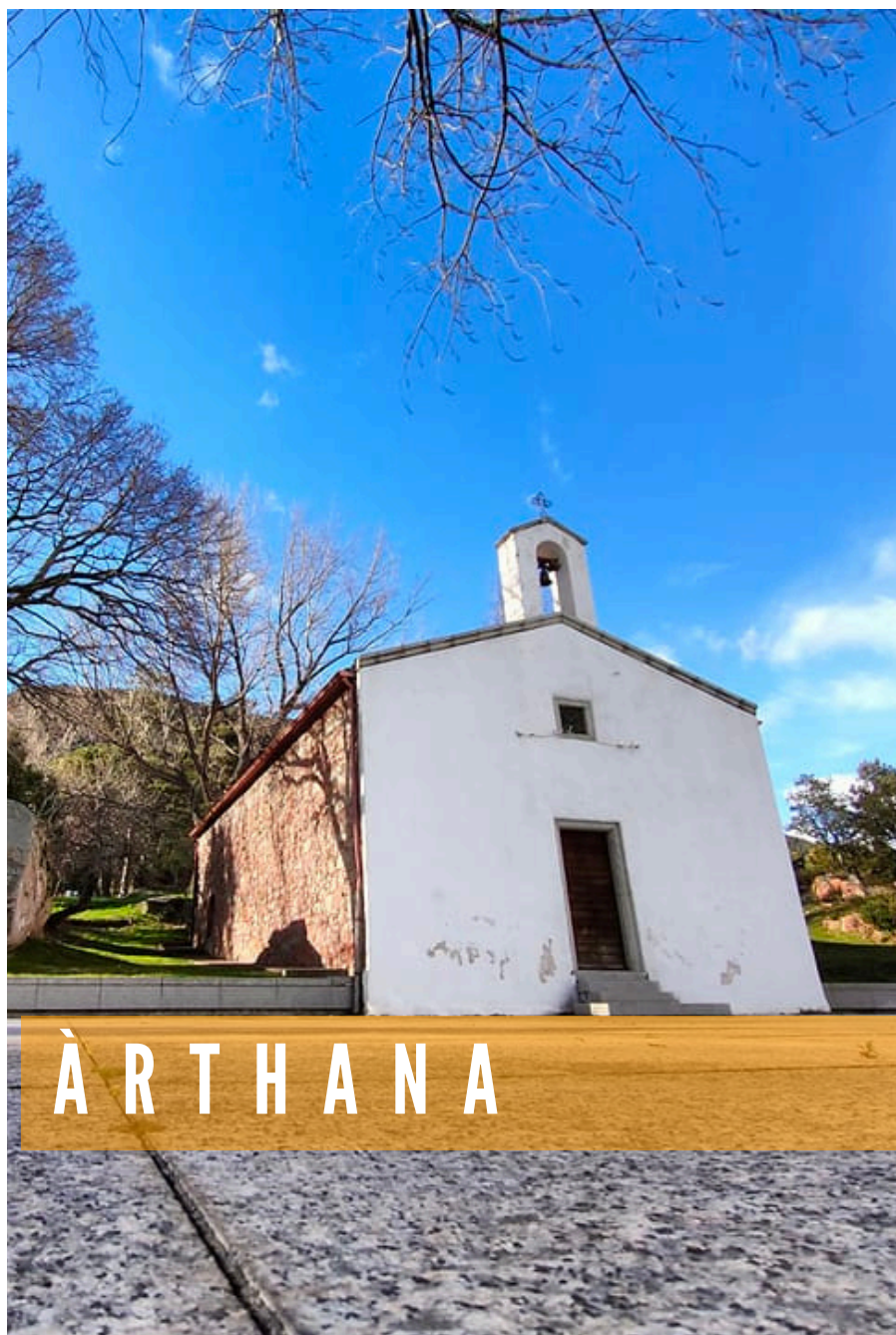

À R T H A N A

• SU TERRITÒRIU

CRÈSIA DE SANTU GIUANNI BATISTA

**CRÈSIA DE
SANTU MARTINI**

CRÈSIA DE SANTU FISENTE

**GIARDINETOS
STÀTUA DE MINS. VIRGILIU**

ANSELMO CONTU

PREVENTÒRIU

STANIS DESSY

**MONUMENTU
A SU PASTORE**

FUNTANA DE SUIA

CÀSTANA

ORRUINAS

CRÈSIA DE SANTU GIUANNI BATISTA

Sa crèsia parrochiali de Santu Giovanni Batista, s'agatat in mesu bidda, in bixinau de Barigau. Gai primu de su Seixentos esistiat unu fràbbicu, poi modificau in is sèculus. Sa crèsia de immoe, cun fundathiones a ruxi latina e navà ùnica, est po su prus de s'acabbu s'Otoxentos. In is annus at tentu medas assèlius: is ùrtimus in su 2016 e in su 2023.

A intru est arrimà una ruxi medievali in brunzu, ci segundu unu contu antigu dd'iant batia de Silisé; un'ostensòriu de su Seixentos atribuiu a su maistru Antioco Canavera; is stàtuas de S. Micheli, S. Orroco e de sa Madonna de Medjugorje. Ogha annu, su 24 de làmpadas, si cèlebrat sa festa de Santu Giovanni Batista, patronu de sa bidda de Àrthana.

CRÈSIA DE SANTU FISENTE

Fata prus o mancu in su sèculu XVI, est dedicà a Santu Fisente Ferreri (1350-1419), su para spagnolu protexidore de is maistrus de muru.

Sa crèsia est totu in preda e a navà unica.

S'infacià fut a faci de preda finas a pagus annus a oe, immoe est incarcinà e imbranchinà; portat unu portali de linna e unu campanili a vela cun una càmpana e una ruxi in punta. Su santu si festat s'ùrtimu dominigu de austu.

Su dis in anti sa stàtua benit posta in unu carru tirau de unu giù de boes e bogà de sa crèsia parrochiali de S. Giuanni Batista finas a S. Fisente, acumpangià de is fideles ci cantant is còcios, de is sonadores de bisonas, de is cuaddus cascavellaus, afrochitau e tentos a frenu, e de òminis e fèminas bestius a festa chi a sa lòm pia si stentant a baddari in pratha de crèsia. Passàs tres dis, su santu nce ddu torrat e calari a bidda in processione.

CRÈSIA DE SANTU MARTINI

De pagus annus, in su campu sportivu bèciu de Àrthana, a suta de su Preventòriu, su cumunu at fatu una crèsia noa dedicà a Santu Martini, ci donat su nòmene peri a su bixinau.

Su fràbbicu est a pagu tretu de sa crèsia antiga dedicà a su pròpiu santu, ci si podiant biri is murusinas finas a s'Otoxentos.

De is documentos agataus de Fausto Ferreli, arresurtat ca custa crèsia s'agatàt giai de su 1599, e teniat un'obreria incarrigà de ndi contivixari su cultu.

Sa crèsia noa est a pranta retangulari, comente is crèsias de sartu etotu, cun crobeta in tèula sarda, una infacià simpri imbranchinà de biancu, e unu campanili piticu cun sa càmpana.

DOMU DE IS LAIS- CASA LAI

Sa domu de is Lais (Casa Lai) s'agatat in mesu bidda, e est sa sede de su Museu Comunali de Àrthana.

Is aposentos sùs funt impreaus po centru de agregatzione sociali, fainas culturalis, esposithiones e mustras, comente sa galleria fotogràfica dedicà a is centenàrius de sa bidda.

Àrthana, difatis, fait parti de sa “Blue Zone”, est a narri unu de is logos de su mundu cun una percentuali arta meda de centenàrius.

Sa longevidadì de is arthanesos est documentà giai de su Setexentos: de is registrus comunalis resurtat difatis ca in su 1712 fut nàscia in Àrthana Domenica Contu, bìvia finas a su 1815 e morta a 103 annus.

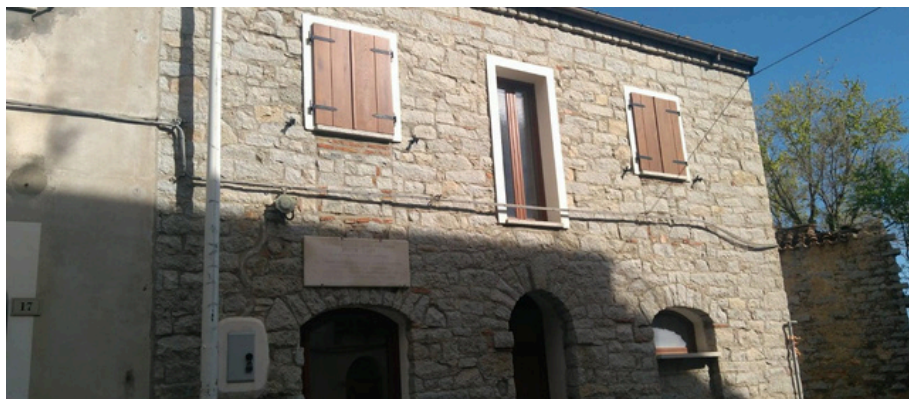
STÀTUA DE MINS. VIRGILIO

Su 6 de mese de ladàmini de su 1985, in Àrthana, s'amministratzione guidà de su sìndiu Antoni Stochinu, iat inaugurau in is "Giardinetos" sa stàtua dedicà a Minsennore Virgilio Emanuele, pìscamu de s'Ogliastra de su 1910 a su 1923.

A sa cerimònia iat partecipau belle totu sa bidda.

Paris cun su sìndiu de Àrthana furint presentes Mins. Antioco Piseddu e is parentes de Mins Virgilio, est a narri is nebodes La Conca de Tortolì.

STANIS DESSY

Custa est sa domu de is Lais, artista issa puru, at ma est peri sa domu acantu programma unu bellu fut nàsciu su pintore Stanis Dessy (Àrthana, 1900–Sàssari 1986). Su babbu fut valore de ricualificathione urbana uniu a sa valorizathione de sa figura e de is òperas de Dessy.

In bidda pagus connoscient, cust'artista, su mancu finas a candu, in su 1986, un'arthanesu ci fut in Sàssari, Rino Mecucci, iat avisau s'amministrathione de tandu de sa morte de Dessy e iat sollecitau po ddu cummemorari comente si spetàt. In custus annus, su cumunu, ghiau de Angelo Stochino, gràthias peri a s'interessamentu de sa figia de su pintore, Paola Dessy,

ANSELMO CONTU

Nàsciu in Àrthana su 18 de arvili de su 1900, Ansermo Contu fut figiu de Cecìlia Maròngiu e de Severino Contu, maistru de scola. Pustis de sa Segunda Guerra Mundiali dd'iant numenau Cummissàriu prefetìthiu de Lanusè e in su 1946 fut intrau in sa Consulta Regionali Sarda, partecipandu a sa stèrria de su Statutu Speciali po sa Sardigna. Elixu cunsilleri in su 1949, est stètiu su primu Presidente de su Cunsillu Regionali de sa Sardigna.

Domu de Anselmo Contu

S'at a mòrrere in Casteddu su 15 de mese de idas de su 1975. Su cumunu de Àrthana dd'at dedicau sa sala Polifuntzionali de is Elementaris e unu caminu in su bixinau de S. Martini.

ÒPERAS DE ROBERTO ZIRANU

THA ARRAFIELA MONNE E THIU ANGIULINU STOCHINU

Cust'òpera in "corten" de s'artista oranesu Roberto Ziranu est collocà in pratha Roma e est in onore de thia Arrafiela Monne (109 annus) e de thiu Angiulinu Stochinu (101 annus).

Po medas annus funt stètius sa còpia prus bècia de su mundu. Thia Arrafiela, at colau sa vida sua tra su biginau de Preda 'e Maore e su Monte, po abbarrari a costau de su pubiddu pastore:

faiat is cumandus de domu e atendiat is erriàrgius. Isciat is pregantus e fut bona a meigari. Sa famiglia sua, gosi comente is de atrus centenàrius de Àrthana, si narat ca beniat de Orruinias.

Sa stòria de thiu Angiulinu e de thia Arrafiela, ci in 2 funt lòmpius a 210 annus de vida, funt studiandodda scienthiaus e espertos de longevidadì de totu su mundu.

SU CAMINU DE IS CENTENÀRIUS

Tra is medas fainas de avaloramentu de sa longevidadì promòvias de su comunu de Àrthana, in prus de sa manifestathione “A cent’annus e prus..” ddue est sa partecipathione a su progetu "Razza Umana - Human Race" de sa bonànima de su fotògrafu italianu Oliviero Toscani, mortu in su 2025, ci in su 2022 iat fotografaù bècios e centenàrius arthanesos.

De is fotografias de Toscani su comunu at fatu is ingrandimentos e ddus at postas in su muru a suta de su scolàsticu, faci a sa crèsia parrochiali, inaugurandu in custu modu “Su Caminu de is Centenàrius”.

Craru de Preda 'e Medu

Su Ponte de s'essia de Corrìga

LOGOS DE BIRI IN BIDDA

Domu de is Serras- Càstana

Domos de is Centenàrius

Campu sportivu de Sturru sè

LOGOS DE BIRI IN BIDDA

Sa domu 'e Corroce- Demurtas

Funtanas stòricas- SuThurreddu

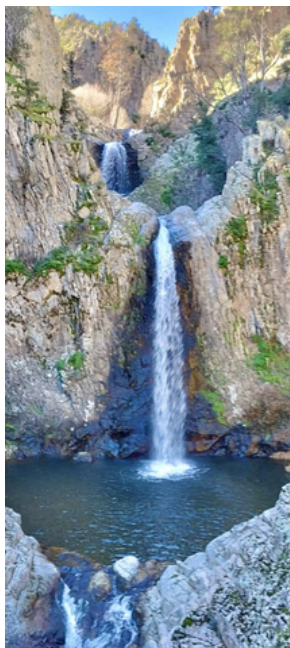
Nuraxi de Orruinas

Su Cramu

LOGOS DE BIRI FORAS DE BIDDA

Pirincanis

*Santu Micheli
Monte Idolo*

*Predas Crapias
Punta La Marmora*

In su 2023, po sa bisita pastorali de Minsennore Antonio Mura, est stètia inaugurà sa stàtua de sa Madonna, posta in Su Mulinu, a s'intrà de sa bidda. S'òpera, bòfia meda de Don Vincenzo Pirarba, chi at ghiau sa parròchia de Àrthana po belle 40 annus, dd'ant arregalà a sa bidda is obreris de Santu Fisente de is levas de su 1990, 1991 e 1992.

STÀTUA DE SA MADONNA E SU MUSEU DE SA MASSARIA

Est in faimentu su Museu de sa Massaria (Museo dell'arte Contadina) in sa domu de su molinu de su trigu e de s'olia ci sa famiglia de sa bonànima de thiu Doroteo Lancione at donau a su cumunu de Àrthana. Una bia acabbaus is traballus, in su museu ant a èssere espostos totu is oxetos traditzionalis de sa massaria (prensas, scarcinadòrgias, palinis, pàlias, sedathus, brocas, farcis, marrones e gosi seghendo.

